

Datainspektionen informerar

Verksamhets- berättelse 2013

Datainspektionen
den 28 februari 2014

Innehåll

1	Inledning	4
2	Datainspektionens huvuduppgifter och resurssituation	4
3	Året som gått.....	5
4	Omvärlden	6
5	Lagstiftning.....	8
6	Verksamhetens mål	8
7	Informationsverksamheten	9
7.1	Information och muntlig rådgivning.....	9
7.2	Webbplats	9
7.3	Utbildning och information	9
8	Löpande verksamhet	9
8.1	Kontakter med Datainspektionen.....	9
9	Rådgivning och yttranden.....	9
10	Tillsyn.....	10
11	Övrig verksamhet.....	10
11.1	Samverkan med andra datatillsynsmyndigheter	10
11.2	Kompetensförsörjning	10
11.3	Hållbarhetsarbete.....	10

1 Inledning

Alltsedan Datainspektionen inledde sin verksamhet hösten 2008 har fokus legat på de verkliga kärnområdena, vilket varit möjligt tack vare att myndigheten är liten och effektiv. Arbetet sker förebyggande, långsiktigt och utgår från en helhetssyn. Myndighetens tillsyn är i huvudsak planlagd, förutsägbar och präglas av öppenhet. Ärendeprocesserna är effektiva och klarar i stort sett de mål som uppställts för verksamheten. Detta har varit möjligt tack vare att verksamheten är enhetlig.

Myndigheten har under året behandlat sammanlagt 83 (93) ärenden. Därtill har myndigheten lämnat yttranden och hörts vid 5 (3) tillfällen gällande lagstiftningsfrågor.

2 Datainspektionens huvuduppgifter och resurssituation

Verksamhetsutrymmena ligger i Kvarteret iTiden och lokaliseringen har visat sig vara mycket lämplig, då för Datainspektionen behövlig kompetens inom bland annat IT-området finns i direkt anslutning till verksamhetsutrymmena. Myndigheten har bland annat samverkat med Ålands teknologocentrum (ÅTC) ifråga om IT-baserade system.

Den relativt korta tid myndigheten verkat i kombination med landskapets omfattande besparingskrav har gjort att tillbudsstående budgetmedel inte använts till fullo. Bl.a. har Datainspektionen valt att avvakta Ålands landskapsregerings arbetsprocess med införande av elektronisk ärendehantering och e-förvaltning. Under året har landskapsregeringen presenterat en utredning gällande samordning av ombudsmän och enmansmyndighet med åtföljande lagförslag samt startat upp en helt ny myndighet, energimyndigheten. I båda frågor har Datainspektionen involverats. Landskapsregeringen har valt att följa de synpunkter som framgår i den utredning som utgör grund för landskapsregeringens lagförslag som belyser det krav på fullständigt oberoende som dataskyddsdirektivet ställer på det organ som övervakar behandlingen av personuppgifter hos myndigheter.

Dataskyddsdirektivet försvårar en sammanslagning av Datainspektionen med andra organ. Det gäller framför allt organ som i stor utsträckning behandlar personuppgifter. Utredningens slutsats är att om Datainspektionen utgjorde en del av ombudsmannamyndigheten skulle behandlingen av data inte kunna granskas på ett oberoende sätt.

Risken med sammanslagningar av olika myndigheter eller myndighetsfunktioner i syfte att bland annat ge medborgarna bättre offentlig service är att handläggare ska kunna agera på uppdrag av flera olika myndighetsfunktioner och då också kunna ta del av olika register. Sammanslagningar av olika myndigheter innebär att den gräns mellan myndighetsfunktionerna som hittills existerat tunnas ut, vilket i sin tur innebär att skyddet för den personliga integriteten försvagas.

Målsättningen är ett samhälle där den personliga integriteten värnas och som är i balans med andra grundläggande värden. Enligt landskapslagen (2007:88) om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen ("personuppgiftslagen") har Datainspektionen som uppgift att utöva tillsyn och inspektioner, följa den allmänna utvecklingen inom sitt verksamhetsområde och ta nödvändiga initiativ, informera om gällande regler samt ge anvisningar och råd om behandlingen av personuppgifter.

Datainspektionen leds av en chef som också har ansvaret för den operativa verksamheten. Den viktigaste resursen för att kunna uppfylla målen är personalen. Den utgörs för närvarande av en heltidstjänst med en sammanlagd arbetsinsats (exkl. semester och andra ledigheter) på cirka 10 arbetsmånader. Personalen var under slutet av året frånvarande på grund av sjukdom under årets sista 18 arbetsdagar. För att kunna ge största möjliga service och svara på kravet om största möjliga tillgänglighet anlitas telefoni- och receptionstjänster genom köp av tjänster från näringslivet. Största delen av kontakterna med Datainspektionen sker uteslutande per telefon eller via e-post. Därtill är Datainspektionen och Ålands diskrimineringsombudsman samt sedan slutet av verksamhetsåret även patient- och klientombudsmannen verksamma i Kvarteret iTiden. Härigenom har det politiska önskemålet om en samlokalisering uppnåtts.

3 Året som gått

En aktuell fråga som under året sysselsatt dataskyddsmyndigheter runt om i Europa är hur den nya dataskyddsförordningen, som beräknas träda i kraft 2016, ska tillämpas för att underlätta internationellt samarbete i dataskyddsfrågor. Datainspektionen och Dataombudsmannen i riket inledde under året ett samarbete i den nya EU-förordningens anda. EU-förordningen förutsätter att datatillsynsmyndigheterna är fullständigt oberoende. Bland annat förutsätter det att tillsynsmyndigheterna tilldelas tillräckliga personella och tekniska resurser för att kunna utföra sitt uppdrag.

Användningen av e-post tar alltmer över som kommunikationsmedel. Ofta uppkommer frågeställningar kring hur myndigheter bör behandla information som sänds med e-post och som innehåller personuppgifter. Många gånger är det fråga om känsliga personuppgifter som skickas till myndigheterna. Det finns särskilda risker med hantering av personuppgifter i e-post, eftersom det är svårt att försäkra sig om att endast den avsedda mottagaren kan ta del av meddelandet. I många fall är det omöjligt att säkerställa identiteten hos mottagare enbart utifrån en postadress. Det finns dessutom stor risk för säkerhetsbrister i de kommunikationsprotokoll som ligger till grund för e-postsystem. Därför tog Datainspektionen under året fram en allmän vägledning för hur myndigheter bör förhålla sig till användningen av e-post.

Datainspektionen publicerade även en vägledning för hur myndigheter bör förhålla sig till användningen av personbeteckningen då identitetsstöld och andra former av bedrägerier ökar. Personbeteckningen kan skapa integritetsrisker. Problemet med personbeteckningen är inte numret i sig, utan hur den används. I vissa sammanhang betraktas personbeteckningen som en hemlig nyckel och godtas som legitimation om man kan ange namn, adress och personbeteckning. Det kan utnyttjas av oärliga människor.

Datainspektionen har ytterligare i samråd med social- och miljöavdelningen vid landskapsregeringen utarbetat en vägledning för att underlätta barnomsorgens behandling av personuppgifter. Inom barnomsorgen behandlas uppgifter som inte direkt är känsliga enligt personuppgiftslagen, men som av många upplevs som känsliga såsom till exempel omdömen och värderande uppgifter.

Behandlingen av personuppgifter i samhället är enorm och Datainspektionen har endast möjlighet att följa en liten del. Målsättningen har därför under året varit att synliggöra integritetsfrågorna. Myndigheten har fortsatt arbeta förebyggande, det vill säga att ta initiativ och samarbeta med olika myndigheter.

Antalet nyhetsartiklar och intervjuer har resulterat i sju (5) intervjuer och sex (7) nyhetsartiklar. Datainspektionens pressmeddelanden under året har handlat om integritetsfrågor kopplade till risker med hantering av personuppgifter i e-post, hur myndigheter bör förhålla sig till användningen av personbeteckningen och föräldrar och barns rätt till privatliv inom barnomsorgen.

Datainspektionens hemsida <http://www.di.ax> är en viktig kommunikationskanal och ett viktigt verktyg för att ge information om integritetsfrågor till huvudsakligen enskilda och myndigheter. Genom hemsidan ges möjlighet att prenumerera på Datainspektionens nyhetsbrev. Under året gavs det ut två (3) nyhetsbrev. Antalet pressmeddelanden var sex (6).

Datainspektionen har fortsatt sin samverkan med andra myndigheter och organisationer i arbetet att kunna bistå inblandade samt öka informationen om behandling och registrering av personuppgifter. Under året har myndigheten bl.a. samverkat med Rädda Barnen, skolorna, barnomsorgen, brand- och räddningstvådet, socialbyrån och IT-enheten vid Ålands landskapsregering samt sjuk- och åldringsvården.

4 Omvärlden

Digitaliseringen i samhället ökar. Tekniken för att sammanställa och tolka data utvecklas. Teknologins möjligheter är närmast obegränsade. Ur ett dataskyddsperspektiv är det inte acceptabelt med den omfattande övervakningstekniken möjliggör. Ny teknologi öppnar upp fantastiska möjligheter att leva ett enklare och bättre liv, men det får inte leda till ett övervakningssamhälle. Därför behövs en politik som respekterar värdet av ett gott dataskydd. Edward Snowdens avslöjanden om amerikanska hemliga övervakningsprogram

riktade mot utländska medborgare och NSA:s tillgång till Microsofts och Googles servrar engagerade under året europeiska beslutsfattare.

Europeiska kommissionens förslag till ny lagstiftning kommer att ersätta dagens dataskyddsdirektiv med en förordning. Resultatet blir att en enda övergripande lag ersätter de nationella personuppgiftslagarna. Förslaget innebär att sättet på vilket Datainspektionen och övriga dataskyddsmyndigheter inom EU arbetar och samarbetar kommer att påverkas. I enlighet med förslaget s.k. mekanism för enhetlighet, som har som syfte att eftersträva ett mera harmoniserat dataskydd och en säkrare digital inre marknad, har de nordiska datatillsynsmyndigheterna redan tillämpat regeln ifråga om gränsöverskridande verksamheter genom utvidgat samarbete.

Utvecklingen av internetpublicering medför att fler personuppgifter sprids, vilket i sin tur ökar risken för att enskildas integritet kränks. Under året har det vid flera tillfällen rapporterats om dataintrång i flera stora databaser vilket resulterat i att stora mängder personuppgifter lagts ut på nätet. Risken för att stamkundsinformation i allt större utsträckning blir en handelsvara har uppmärksamats. Likaså har internetsajters lagring av användarnas personuppgifter aktualiserats.

Inom den offentliga sektorn ökar ambitionerna på e-förvaltningens område. Informationsutbytet mellan myndigheterna fortsätter att utvecklas. Nya digitala tjänster skapas för att förenkla kontakterna mellan myndigheterna. Molntjänster införs och sociala och interaktiva medier skapar förutsättningar för nya kontakter mellan olika aktörer i samhället och medborgare.

Databaser hanterar stora mängder persondata som kan sammanställas med alltmer sofistikerade metoder. En växande risk är att en bild som skapas av en person kan bli felaktig eller missvisande. Sådana fel kan få kännbara konsekvenser för den enskilde och riskerna finns i alla stora system, t.ex. inom den framväxande e-förvaltningen.

Gränserna suddas ut mellan bärbara och handhållna datorer, mobiltelefoner, digitalkameror och andra portabla lagringsmedia vilket också får konsekvenser för dataskyddet. Stora mängder data kan också lagras i mp3-spelare, portabla hårddiskar och USB-minnen som snabbt kan föras bort, vilket ökar kraven på informationssäkerhet.

Övervakningskameror ökar och blir alltmer avancerade. Systemen för kameraövervakningen får nya funktioner och används i skolor, på arbetsplatser och på allmänna platser.

5 Lagstiftning

Datainspektionen är tillsynsmyndighet i enlighet med EG-direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, landskapslagen om behandling av personuppgifter inom landskaps- och kommunalförvaltningen ("personuppgiftslagen"), och landskapslag (2007:89) om Datainspektionen. Personuppgiftslagen är i praktiken en processbeskrivning över myndigheternas hantering av personuppgifter. Lagtinget uttalade i samband med antagandet av landskapslagarna att "lagstiftningens komplexitet ställer särskilda krav på sakkunskap på en sådan liten specialmyndighet som Datainspektionen. Lagtexten är komplicerad med ett betydande inslag av teknisk terminologi som en följd av att följa EG-direktivets ordalydelse, vilket förutsätter att tillräckliga resurser anslås för utbildning av de myndigheter och organisationer som berörs av lagen och att information och rådgivning i lätt förståelig form behövs".

6 Verksamhetens mål

EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna, artikel 8, (2007/C303/01) föreskriver att var och en har rätt till skydd av sina egna personuppgifter. Personuppgifterna ska behandlas lagenligt för bestämda ändamål och på grundval av samtycke eller någon annan legitim och laglig grund. Således har det övergripande målet varit att stimulera till ett aktivt tänkande kring konflikten mellan samhällets krav på effektivitet och den enskildes behov av integritet. Kort och gott skapa en balans mellan integritetsskydd och databehandling. Det handlar om att inom området för integritet, offentlighet och rättssäker förvaltning värna om den personliga integriteten vid behandling av personuppgifter. Med andra ord kan en god förvaltning sägas vara samma sak som ett gott dataskydd.

Datainspektionen skall skapa förutsättningar för att behandlingen av personuppgifter inte medför otillbörligt intrång i den enskildes personliga integritet och att reglerna för sådan behandling följs. Målet skall nås utan att användningen av teknik onödigt förhindras eller försvåras. Datainspektionen skall sträva efter att på ett tidigt stadium upptäcka och förebygga hot mot den personliga integriteten. Fokus skall läggas på känsliga områden, nya företeelser och områden där risk för missbruk är särskilt stor. Datainspektionen skall bidra till utvecklingen av en effektiv och rättssäker elektronisk förvaltning genom att särskilt bevaka enskildas personliga integritet.

7 Informationsverksamheten

7.1 Information och muntlig rådgivning

Den största delen av Datainspektionens tid har fokuserats på information om gällande regler och samverkan med landskapsmyndigheter och kommunala myndigheter. Datainspektionen har informerat och givit muntlig rådgivning i 74 (75) ärenden. Informationen har huvudsakligen riktat sig till landskapets och de kommunala myndigheterna men även till privatpersoner och näringsidkare. Därtill har Datainspektionen väglett i frågor som inte direkt hör till Datainspektionens tillsynsområde.

7.2 Webbplats

Myndighetens webbsida har varit i bruk under tre år. På webbsidan publiceras bland annat Datainspektionens vägledning för olika förvaltningsområden under menyn Allmänna råd. Webbsidan ger vägledning till allmänheten och myndigheter i frågor som gäller behandling av personuppgifter.

7.3 Utbildning och information

Fokus har under året fortsättningsvis gällt myndigheternas registerhantering och riskhantering inom allmän förvaltning samt inom socialsektorn. Datainspektionen har deltagit i flera möten och bland annat föreläst om personuppgiftslagen. Datainspektionen har vid fyra (7) olika tillfällen såsom vid seminarier, ledningsgrupper och arbetsplatsmöten informerat om hur de bindande kraven i landskapslagen om behandling av personuppgifter inom respektive förvaltningsområde kan uppnås. En publikation om enskildas rättigheter har under året publicerats på Datainspektionens hemsida. Avsikten är att broschyren kommer att vara tillgänglig hos olika myndigheter.

8 Löpande verksamhet

8.1 Kontakter med Datainspektionen

Allmänheten och myndigheterna har kontaktat Datainspektionen i 83 (93) ärenden. Huvuddelen av kontakterna har skett per telefon eller e-post.

9 Rådgivning och yttranden

Datainspektionen har givit skriftlig rådgivning i 14 (18) ärenden. Därtill har Datainspektionen lämnat yttranden i fem (3) ärenden som gällde förslag till lagframställningar eller beslutsunderlag. Yttrandena gällde ärenden om landskapsregeringens organiserande av olika tillsynsmyndigheter samt beredningen av det nationella ställningstagandet till det materiella innehållet i Europeiska kommissionens förslag till ny dataskyddslagstiftning. Inget yttrande gällde sådan beredning av författningar som rör skyddet av enskilda person- och rättigheter i enlighet med 9 § landskapslag om Datainspektionen.

10 Tillsyn

Datainspektionen har initierat och slutfört tillsyn i två (2) ärenden. I det ena fallet gällde ärendet publicering av känsliga personuppgifter på internet och i det andra överlämnade av känsliga personuppgifter till en tjänsteproducent.

11 Övrig verksamhet

11.1 Samverkan med andra datatillsynsmyndigheter

Datainspektionen har samverkat i flera gemensamma frågor med Dataombudsmannens byrå. Datainspektionen och Dataombudsmannens byrå har samverkat i frågor som hör till Dataombudsmannens behörighetsområde. Målsättningen är att medborgarna på Åland ska få god service på svenska språket. Dataombudsmannens byrå är tillsynsmyndighet till den del det gäller polisen, den privata och statliga verksamheten på Åland. De båda tillsynsmyndigheterna har organiserat sig så att enskilda på Åland skall få god service trots den delade förvaltningsbehörigheten mellan myndigheterna. I samband med att Dataombudsmannen och Datainspektionen deltog som föreläsare i årets boksluts- och skattedagar i Mariehamn träffades de två myndigheternas chefer för att diskutera aktuella dataskyddsfrågor. En fråga som också diskuterades var hur den nya europeiska dataskyddsreformen ska tillämpas för att underlätta internationellt samarbete i datatillsynsfrågor. Detta resulterade i avsikten att inleda ett samarbete i den nya EU-förordningens anda. EU-förordningen kräver att dataskyddsmyndigheterna är fullständigt oberoende. Bland annat förutsätts att tillsynsmyndigheterna tilldelas tillräckliga personella och tekniska resurser för att kunna utföra sitt uppdrag.

Chefen för Datainspektionen deltog också i en tvådagars nordiskt chefs- och handläggarmöte i Köpenhamn på inbjudan av den danska datatillsynsmyndigheten, Datatilsynet. Deltagande i internationellt arbete, initialt på nordisk nivå är mycket viktigt. Betydelsen av detta kommer att bli ännu större och även på EU-nivå när EU-förordningen träder i kraft.

11.2 Kompetensförsörjning

Datainspektionens personal har under året deltagit i en studiedag i Stockholm om juridiska spörsmål i samband med Cloud Computing. Arrangör var Fakultetskurser. Chefen för Datainspektionen har även deltagit i Ålands landskapsregerings chefsforum.

11.3 Hållbarhetsarbete

Personalens arbetsresor har uteslutande företagits per cykel, till fots eller med buss. Tjänsteresorna har i mån av möjlighet skett med anlitanade av befintlig passagerarfartygstrafik.

Susanne Björkholm
Chef för Datainspektionen